

Handläggare
Christin Bjuggren
Telefon: 0850808015

Till
Kungsholmens stadsdelsnämnd
2021-01-28

Remiss av Sametingets förslag till handlingsprogram för bevarande av de samiska språken

Svar på remiss från kommunstyrelsen

Förslag till beslut

Kungsholmens stadsdelsnämnd överlämnar tjänsteutlåtandet som sitt svar på remissen.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat sametingets *Handlingsprogram för bevarande av samiska* till stadsdelsnämnden för yttrande.

Programmets huvudsakliga syfte är att främja möjligheten för de samiska språken att revitaliseras och fortleva som levande språk i Sverige. I programmet presenteras förslag utifrån tematiskt uppdelning i sex kapitel och täcker olika samhällsområden som identifierats som centrala.

Bakgrund

Regeringen beslutade den 14 november 2019 att uppdra åt Sametinget att utarbeta förslag till handlingsprogram för bevarande av samiska. Programmets syfte är att främja möjligheten för de samiska språken att revitaliseras och fortleva som levande språk i Sverige.

I juni 2019 fick Institutet för språk och folkminne, Isof, uppdrag av regeringen att ta fram ett motsvarande uppdrag gällande de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romska.

Sverige ratificerade år 2000 Europarådets två konventioner om skydd för de nationella minoriteterna och minoritetsspråken (Ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter, SÖ 2000:2) och Europeisk stadga för landsdels- eller minoritetsspråk, SÖ 2000:3) och har sedan dess haft en fastslagen politik för att främja de nationella minoritetsspråken.

Minoritetspolitiken förs framåt av två övergripande mål:

- Säkra de nationella minoriteternas mänskliga rättigheter i form av inflytande och frihet från diskriminering
- Stärka de nationella minoritetsspråken så att de kan leva vidare i det svenska samhället.

Handlingsprogrammet knyter an till det andra av de två övergripande målen.

Samerna är ett urfolk samt en nationell minoritet och skyddas därmed av nationell minoritetslagstiftning. Sametinget är både en statlig myndighet och ett folkvalt samiskt parlament med uppgifter som regleras i sametingslagen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom stadsdelsförvaltningens stab. Ärendet är behandlat i pensionärsrådet 2021-01-25, i rådet för funktionshinderfrågor 2021-01-25 samt i förvaltningsgruppen 2021-01-21.

Ärendet

Kommunstyrelsen har remitterat sametingets *Handlingsprogram för bevarande av samiska* till Kungsholmens stadsdelsnämnd för yttrande. Utöver stadsdelsnämnden har handlingsprogrammet även remitterats till arbetsmarknadsnämnden, kulturnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd samt till Sameföreningen i Stockholm.

Handlingsprogrammets syfte är att främja möjligheten för de samiska språken att revitaliseras och fortleva som levande språk i Sverige. Som skäl anger regeringen bland annat att det är nödvändigt att fortsatt vidta åtgärder för att vända den pågående språkbytesprocessen i Sverige. I handlingsprogrammet lyfter Sametinget fram de närmaste steg som behöver tas i den process som måste till för att bevara, revitalisera och utveckla de samiska språken samt arbeta för att alla samer ska kunna tala, läsa och skriva samiska.

I programmet presenteras förslag utifrån tematiskt uppdelning i sex kapitel och täcker olika samhällsområden som identifierats som centrala: Förslagen är uppdelade i följande områden:

- Lägga grunden för de samiska språkens möjligheter att revitaliseras
- Språkliga resurser och språklig infrastruktur
- En fungerande utbildningskedja
- Kultur bär språk, språk bär kultur
- Förbättrat gränsöverskridande samarbete
- Synliggörande och statushöjning

Handlingsprogrammet för bevarande av de samiska språken innehåller förslag på både lång och kort sikt som ska ge förutsättningar för de samiska språken att fortleva. I väntan på att mer genomgripande åtgärder ska komma till stånd kan även kortsiktiga åtgärder ge viss effekt.

En del åtgärder kan snabbt genomföras medan andra behöver längre beredning för att komma till stånd.

Handlingsprogrammet innehåller även avsnitt för konsekvensbedömningar med ekonomiska beräkningar och struktur för uppföljning av handlingsprogrammet.

Lägga grunden för de samiska språkens möjligheter att revitaliseras

Det viktigaste i en process för revitalisering är att talarna av språken och alla de andra som i någon form är bärare av samiskan ökar användningen av språken. Huvuddelen av åtgärdsförslagen i programmet avser att förändra förhållanden som indirekt eller direkt påverkar den enskilda individens möjligheter att använda, få tillgång till, revitalisera och stärka sitt samiska språk. Följande är åtgärder som tillsammans skapar den grund som de samiska språken behöver för att revitaliseras och fortleva med utgångspunkt i det samiska folkets rätt till självbestämmande. Exempel på förslag till åtgärdsområden är;

- Ratificera Språkstadgan i nivå med Finland och Norge
- Särskild lag som säkerställer urfolket samernas språkliga rättigheter
- Språkanslag till Sametingets förfogande
- Kartläggning av de samiska språken
- Ansvar för samiskt kulturarv
- Förbättrad samordningsstruktur i Regeringskansliet

Språkliga resurser och språklig infrastruktur

I jämförelse med svenskan är de samiska skriftspråken ”unga” och den begränsade mängd skriftlig litteratur på språken innebär utmaningar för att bygga upp en hållbar och långsiktig språklig infrastruktur. Samtidigt är utveckling och användning av språkteknologi en nödvändighet för att de samiska språken ska kunna revitaliseras och fortleva som levande språk i Sverige. Exempel på förslag till åtgärdsområden är;

- Språkliga resurser i samhället
- Språkteknologi

- Språkvård och ortnamnsedd

En fungerande utbildningskedja

(Nedan omfattar ej förslagen i avsnitt 3:2, 3:3, 3:4)

Förskolans roll måste vara att redan från tidig ålder skapa förutsättningar för en funktionell tvåspråkighet. Om en formell start av inläringen av samiska sker först i sameskolan eller grundskolan försvårar eller försenar det den enskilda individens möjligheter att bli funktionellt tvåspråkig och därmed samiskans möjligheter att revitaliseras.

De yrkeskategorier som är särskilt relevanta ur minoritetspolitisk synvinkel förutsätter utbildning på gymnasial eller eftergymnasial nivå. Det rör sig om yrkesgrupper som undersköterskor, förskollärare, läkare, socionomer, lärare, utredare, specialistsjuksköterskor, journalister, översättare, kvalificerade handläggare och auktoriserade tolkar. Utbildningar för dessa grupper bedrivs genom gymnasieskolans yrkesprogram, yrkesinriktad kommunal vuxenutbildning och i utbildningar vid yrkeshögskolan. Exempel på förslag till åtgärdsområden är;

- Sameskolans och de samiska förskolornas centrala roll
- Högskola och universitet
- Lärarutbildning och fortbildning av lärare
- De samiska språken i yrkeslivet
- Läromedel
- Livslångt lärande

Kultur bär språk, språk bär kultur

Kulturen är ett uttryck för identitet och historia. Ett mångfaldigt uttryck av kultur och konst skapar forum för diskussion om samtiden och om samernas situation idag och förr. Kultur ger samtidigt upphov till stolthet och synlighet. Samiskan innehåller begrepp, ord och uttryck som förklarar de mentala, sociala och materiella dimensionerna av den samiska kulturen och samhället. De samiska språken är identitetsmarkörer och bärare av förhållningssätt, kunskaper och erfarenheter. Exempel på förslag till åtgärdsområden är;

- Kulturarv och traditionell kunskap
- Konst och kultur i vid bemärkelse
- Bibliotek och litteratur
- Film och tv-program
- Medier, public service

Förbättrat gränsöverskridande samarbete

Sápmi är samernas område i fyra länder med en gemensam kultur, eget samhällsliv och egna språk. Gränsöverskridande släktrelationer är för många samer snarare norm än undantag. Exempel på förslag till åtgärd är;

- Stärka och utveckla gränsöverskridande samarbeten i Sápmi

Synliggörande och statushöjning

Det kunskaphöjande arbete som bedrivs av en bredd av olika aktörer bör fortsätta och utvecklas. Det är särskilt angeläget att kunskapen om samernas och de övriga nationella minoriteternas rättigheter ökar inom offentlig sektor. Radio och tv, i likhet med andra insatser inom kulturområdet, har en viktig betydelse. Nedan följer ett antal åtgärder som syftar till att verka såväl synliggörande som statushöjande för de samiska språken.

- Attitydförändrande insatser bland allmänheten
- Språk som diskrimineringsgrund
- Värdesätta språkkunskaper vid rekrytering
- Sametinget ska föregå med gott exempel

Uppföljningen av handlingsprogrammet

Handlingsprogrammet för bevarande av de samiska språken innehåller förslag både på lång och kort sikt som ska ge förutsättningar för de samiska språken att fortleva. I väntan på att mer genomgripande åtgärder ska komma till stånd kan även kortsiktiga åtgärder ge viss effekt. Beroende på utfallet av utvärderingen ges förslag på revidering av handlingsprogrammet eller nya åtgärder. Förslagsvis görs den första uppföljningen fyra år efter att åtgärderna i handlingsprogrammet börjat genomföras och därefter cykliskt med jämna intervall. Sametinget har redan i uppdrag från regeringen att följa upp minoritetslagen och minoritetspolitiken, och kan även ansvara för uppföljningen av handlingsprogrammet.

Samråd och dialog

Ett handlingsprogram för bevarande av de samiska språken måste ha förankring hos talare och språkbärare. I det samiska språkarbetet är olika språkaktörer avgörande för Sametingets möjlighet och förmåga att leda och utveckla det samiska språkarbetet. Sametinget har genom såväl politiker som tjänstepersoner och övriga språkaktörer löpande dialog och samråd.

Stadsdelsförvaltningens synpunkter och förslag

Flertalet av de förslag till åtgärder som föreslås i handlingsprogrammet berör inte stadsdelsnämndens och stadsdelsförvaltningens uppdrag direkt varför förvaltningen

huvudsakligen kommenterar de delar av handlingsprogrammet som berör eller bedöms få konsekvenser för stadsdelsnämndens uppdrag.

Stadsdelsförvaltningen instämmer i skrivningarna om att kunskapsnivån om minoriteter och minoritetsspråken behöver öka. Förvaltningen välkomnar därför ett samlat informationsmaterial och webbutbildning kring området.

Många av åtgärdsförslagen i programmet är riktade mot verksamheter som berör barn och unga. Dessa åtgärder ger förutsättningar för att förvaltningen ska driva sina uppdrag inom området.

Ann-Christine Hansson
Stadsdelsdirektör

Bilagor

Sametingets förslag till handlingsplan för bevarande av de samiska språken